

Є. О. Харитонов

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри цивільного права
Національного університету "Одеська юридична академія",
професор кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права*

О. І. Харитонova

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права
Національного університету "Одеська юридична академія"*

УДК 347.77/78+347.1+342.92

ПРАВОВІДНОСИНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ Й ЦИВІЛЬНІ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

Розглядається питання визначення правової природи правовідносин інтелектуальної власності. Досліджується співвідношення правовідносин інтелектуальної власності з цивільними та адміністративними правовідносинами. Визначено особливі ознаки, які властиві лише цивільним правовідносинам інтелектуальної власності.

Ключові слова: правовідносини, правовідносини інтелектуальної власності, цивільні правовідносини, адміністративні правовідносини, цивільні правовідносини інтелектуальної власності.

Попри ту обставину, що права інтелектуальної власності неодноразово були предметом наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних правознавців, аналіз їх з погляду теорії правовідносин майже не проводився. На тлі розгляду загальних властивостей прав інтелектуальної власності та характеристики відповідного правового інституту має місце фактична відсутність системного аналізу правовідносин інтелектуальної власності. Така ситуація є невиправданою, адже якщо йдеться про "права інтелектуальної власності", то, очевидно, повинен бути чітко визначеним і правовий зв'язок, елементом якого є такі права, його елементи, підстави виникнення, змін та припинення тощо.

У вітчизняній літературі в галузі права інтелектуальної власності у підходах до визначення поняття та характеристики інтелектуальної власності склалася певна традиція, згідно з якою правознавці головну увагу зосереджують на характеристичні права інтелектуальної власності, часом практично не характеризуючи відносин інтелектуальної власності.

Метою статті є проведення співвідношення категорій "адміністративні правовідносини", "цивільні правовідносини" та "правовідносини інтелектуальної власності" для визначення правової природи та галузевої приналежності останніх.

Отже, розглянемо правовідносини інтелектуальної власності як вид загальної категорії правовідносин, взявши за основу визначення останніх як передбачених юридичною нормою (або обумовлених конкретно-історичними загальними принципами об'єктивного юридичного права) ідеологічних суспільних відносин, які виражаються у взаємних юридичних правах і обов'язках суб'єктів права [1, с. 133].

На такому підґрунті дамо попереднє (робоче) визначення правовідносини інтелектуальної власності як передбачених юридичною нормою суспільних відносин, які складаються у галузі інтелектуальної власності і які виражаються у взаємних юридичних правах і обов'язках суб'єктів права.

Оскільки сутність та властивості правовідносин значною мірою визначаються їх видовими особливостями, аналіз правовідносин інтелектуальної власності здається доцільним починати зі звернення до деяких положень загальної класифікації правовідносин.

Як зазначалося, важливим критерієм поділу правовідносин є сфера права, у якій вони виникають. Звідси випливає, що відповідно до розмежування сфери приватного та публічного права необхідно, передусім, розрізняти приватні та публічні правовідносини. При цьому варто зробити застереження, що, хоча право в цілому має офіційний, державний і у цьому сенсі “публічний” характер, поняття “публічне” може застосовуватися у юриспруденції також і в більш вузькому значенні, коли поняття “публічне” стосується лише тієї частини права, котра пов'язана з функціонуванням держави як суб'єкта правовідносин. Крім того, повинні враховувати, що публічне та приватне право — це не галузі права у їхньому традиційному розумінні, а сфери, зони права, котрі можна назвати “супергалузями” або “надгалузями”. Будучи супергалузями загального феномену права, що існують на наднаціональному рівні, вони охоплюють групу галузей національного права. Зокрема, до сфери публічного права належать адміністративне право, фінансове право, кримінальне право, процесуальні галузі права тощо; до приватного — цивільне та деякі інші галузі права [2, с. 24–25]. Сфера публічно-правова враховує інтереси, перш за все, публічні, загальні, а отже, такі, що з деякою мірою умовності можуть бути названі “державними”. У цій сфері суб'єктивне право формується за нормативним, вольовим принципом. Тому коли йдеться про публічне право, саме держава за допомогою законодавчих актів визначає публічний інтерес. Він домінує у цих відносинах. Тут виражається воля держави і за допомогою правових норм відбувається узгодження індивідуальних інтересів у синтезованому публічному інтересі. На цьому підґрунті вимальовуються специфічні властивості публічно-правових та приватноправових відносин як таких, що акцентують увагу, передусім, на обов'язках суб'єктів (публічно-правові відносини) або на правах уповноважених учасників (приватноправові відносини).

На рівні національного права (законодавства) згаданий поділ знаходить відображення у розрізненні норм цивільного та адміністративного права (законодавства).

Відносини інтелектуальної власності регулюються нормами як цивільного, так і адміністративного права, що зумовлює доцільність характеристики тих та інших з наступним аналізом можливості та обсягу застосування їх до відносин, які є предметом цього дослідження.

Почнемо з визначення поняття та ознак цивільних правовідносин.

Спираючись на розуміння сутності та загальне визначення поняття правовідносин, у найбільш простому варіанті цивільні правовідносини можуть бути визначені як цивільні відносини, врегульовані нормами цивільного права (законодавства). Разом з тим можливе й визначення цивільного правовідношення як правового зв'язку, що ґрунтується на нормах цивільного права, між юридично рівними суб'єктами, які є носіями цивільних прав і обов'язків.

Головні ознаки цивільного правовідношення можуть бути виведені вже з самого його визначення та особливостей цивільного права, що є нормативною основою зазначеного виду правовідносин.

До числа таких ознак належать:

1) особливості суб'єктного складу. Учасники цивільних правовідносин у цих відносинах виступають як юридично рівні суб'єкти, що в організаційно-правовому і майновому сенсі відокремлені одне від одного;

2) цивільні правовідносини — це правовий зв'язок, який виникає з приводу нематеріальних і матеріальних благ, що є цінністю для окремої (приватної) особи;

3) відносини сторін врегульовані на засадах ініціативи учасників, їх вільного розсуду, що ґрунтується на уповноважувальному характері норм цивільного законодавства. Це знаходить відображення у тому, що головною підставою виникнення правового зв'язку між суб'єктами цивільних відносин є їхній договір, котрий може виступати як норма цивільного законодавства;

4) учасники цього виду правовідносин виступають як носії цивільних прав і обов'язків;

5) захист суб'єктивних цивільних прав і спонукання до виконання суб'єктивних обов'язків здійснюється за допомогою специфічних заходів впливу і у спеціальному (як правило, позовному) порядку;

6) підстави виникнення, припинення і трансформацій цивільних правовідносин ґрунтовно відрізняються від юридичних фактів в інших галузях права за видами, змістом і характером правових наслідків. Так, цивільні права й обов'язки виникають (припиняються, змінюються тощо) не лише з підстав, передбачених актами цивільного законодавства, але також внаслідок дій суб'єктів цивільних відносин, котрі на підґрунті загальних засад цивільного права (законодавства) породжують відповідні цивільні права й обов'язки.

Важливе значення для характеристики цивільних правовідносин має їхня класифікація, котра дозволяє більш точно визначити характер взаємин їхніх суб'єктів у різних правових ситуаціях.

Не торкаючись тут універсальних класифікацій правовідносин, як загальної категорії права і категорії права приватного [3, с. 131–140], коротко згадаємо лише поширену і вітчизняній цивілістиці диференціацію цивільних правовідносин як спеціальної приватноправової категорії, відносно самостійної від інших частин загального поняття правовідносин, яка можлива за різними підставами та з різним ступенем деталізації такого поділу.

Залежно від економічного змісту цивільні правовідносини поділяються на майнові та немайнові.

Майнові правовідносини мають економічний зміст. Їх об'єктом є майно (матеріальні блага). У свою чергу, вони поділяються на правовідносини, які опосередковують статичку суспільних зв'язків (наприклад, правовідносини власності), і правовідносини, що опосередковують динаміку суспільних зв'язків (наприклад, зобов'язання).

Немайнові правовідносини не мають безпосереднього економічного змісту. Вони можуть бути поділені на такі, що пов'язані з майновими правами (право авторства) і такі, що з майновими правами не пов'язані (особисті немайнові права, право на життя, здоров'я, особисту недоторканність, честь, гідність тощо).

За юридичним змістом цивільні правовідносини поділяються на абсолютні та відносні.

У абсолютних правовідносинах носієві абсолютного права протистоїть невизначена кількість зобов'язаних осіб. Прикладом можуть бути правовідносини власності, де праву власника відповідає обов'язок всіх і кожного не перешкоджати йому у здійсненні його повноважень.

У відносних правовідносинах правомочному суб'єкту протистоїть одна або декілька конкретно визначених зобов'язаних осіб. Наприклад, за авторським договором правовий зв'язок виникає між конкретними суб'єктами: автором та замовником.

За характером здійснення права цивільні правовідносини поділяються на речові та зобов'язальні.

Речові правовідносини — це правовідносини, в яких уповноважений суб'єкт може здійснювати свої суб'єктивні права самостійно, без сприяння зобов'язаної особи. Прикладом можуть бути ті ж таки правовідносини власності, правовідносини інтелектуальної власності тощо.

Зобов'язальні правовідносини — це правовідносини, в яких уповноважений суб'єкт для здійснення своїх цивільних прав потребує сприяння зобов'язаної особи. Так, замовник не може отримати річ, яку він замовив, без сприяння виконавця замовлення, а право виконавця (автора) на отримання платні (гонорару), у свою чергу, не може бути реалізоване без виконання відповідного обов'язку замовником.

Класифікація цивільних правовідносин можлива й за іншими підставами. Так, з урахуванням тих або інших їхніх особливостей можуть бути виділені строкові й безстрокові цивільні правовідносини, активні й пасивні, типові й нетипові, організаційні тощо [4, с. 72–81; 5, с. 75–82].

Оскільки в основу класифікації правовідносин покладено різні ознаки, то одне й те саме правовідношення може бути одночасно охарактеризоване з різних боків. Наприклад, правовідносини власності є майновими, абсолютними, речовими, регулятивними і т. д. Правовідносини інтелектуальної власності є майновими (або немайновими), абсолютними, квазі-речовими, регулятивними тощо.

Важливою є також класифікація цивільних правовідносин у залежності від способу, яким вони впорядковуються, тобто у залежності від методу правового регулювання відповідних цивільних відносин.

Оскільки цивільно-правовий метод правового регулювання включає як диспозитивні, так і імперативні елементи, то в залежності від їх питомої ваги у регулюванні тих чи інших відносин варто розрізняти й відповідні види регулятивних цивільних правовідносин.

З врахуванням цієї обставини, як уже зазначалось, цивільні правовідносини іноді поділяють на:

- 1) імперативні цивільно-правові відносини;
- 2) організаційні цивільно-правові відносини;
- 3) диспозитивні цивільно-правові відносини.

Що стосується адміністративних правовідносин, які також можуть виникати у галузі права інтелектуальної власності, то вони можуть бути охарактеризовані таким чином.

Адміністративні правовідносини є вольовими, оскільки в них через норми права відображається загальна державна владна воля, яка, у свою чергу, є підставою для можливого вираження (конкретизації) державної волі у владному акті, котрий видає уповноважена на те посадова особа.

Публічні (адміністративні) правовідносини більш тісно пов'язані з державними інституціями та державним примусом, ніж будь-які інші правовідносини, які теж, зазвичай, забезпечуються й охороняються державою, на відміну від суспільних відносин, що знаходяться за межами дії права і такого захисту та забезпечення не мають.

Такий зв'язок набирає ознак кумулятивності внаслідок специфічних властивостей публічних правовідносин.

Так, під час реалізації прав та обов'язків суб'єктами приватних відносин держава через свої органи та державні інституції виступає як своєрідний гарант публічного правопорядку, встановлюючи норми, спрямовані на його підтримання, забезпечення захисту прав учасників правовідносин можливістю застосування державного примусу. При цьому інтерес держави полягає в тому, щоб соціальні ексцеси (правопорушення) належним чином припинялися, а їхні наслідки відповідно ліквідувалися (шкода була компенсована, винні особи зазнали державного осуду

та покарання тощо). Таким чином, захист публічного правопорядку та законності означає і охорону прав учасників приватних правовідносин.

Разом із тим у публічних правовідносинах держава та її органи виступають як суб'єкти (учасники) таких правовідносин, наділені владними повноваженнями.

Звісно, держава та інші соціально-публічні утворення можуть виступати і як суб'єкти приватних (цивільних) відносин (ч. 2 ст. 2 ЦК України).

Проте при цьому держава та зазначені утворення виступають як учасники цивільних відносин, зберігаючи за собою статус суб'єкта публічного права. Отже, за таких ситуацій держава виступає у подвійній якості. З одного боку, при визначенні у актах законодавства засад цивільних відносин вона виступає як владний суб'єкт (суб'єкт публічних правовідносин), який встановлює порядок і межі здійснення цивільних прав, а надалі забезпечує їх реалізацію та захист за допомогою відповідних інституцій. З іншого боку, ставши учасником цивільних відносин, держава повинна дотримуватися встановлених чи санкціонованих нею норм та правил поведінки стосовно інших суб'єктів зазначених відносин. Разом із тим це не впливає на її особливу правосуб'єктність, соціальне призначення та завдання як суб'єкта публічного права.

Таким чином, у зазначених випадках держава (так само, як і інші владні органи в межах їхньої компетенції) одночасно є і суб'єктом приватного права, і суб'єктом публічного права, котрий наділений владними повноваженнями. Такого не може статися з особами приватного права, котрі або виступають суб'єктами цивільних відносин, або беруть участь у публічних відносинах як об'єкт управління і ніколи не набувають владних (адміністративних) повноважень суб'єкта публічного управління.

Адміністративно-правові відносини прямо пов'язані з практичною реалізацією завдань, функцій і повноважень виконавчої влади у процесі управлінської діяльності. Ця їхня особливість накладає певний відбиток на поведінку будь-яких учасників таких правовідносин; їхні обов'язки і права неодмінно пов'язані з практичною реалізацією виконавчої влади в центрі та на місцях.

Отже, визначальна риса адміністративно-правових відносин полягає в тому, що вони складаються переважно в особливій сфері державного і громадського життя — у сфері державного управління (керування).

Адміністративно-правові відносини характеризуються особливостями суб'єктного складу, оскільки завжди однією зі сторін є офіційний чи уповноважений суб'єкт виконавчої влади. Іншими словами, хоча в адміністративно-правових відносинах практично можуть брати участь різні суб'єкти, в них завжди є обов'язкова сторона, без якої такі відносини не виникають. Така ознака відображається в адміністративно-правових відносинах як пряма дія владної природи державно-управлінської діяльності. Громадянин не може виступати в подібній ролі, хоча і є потенційним учасником різноманітних адміністративно-правових відносин.

Адміністративно-правові відносини виникають з ініціативи кожної зі сторін. Однак згода чи бажання іншої сторони не є в усіх випадках обов'язковою умовою їхнього виникнення. Вони можуть виникати також і всупереч бажанню іншої сторони чи незалежно від її згоди. До речі, саме ця ознака, на думку багатьох авторів, найбільшою мірою відрізняє їх від цивільно-правових відносин.

Хоча адміністративно-правові відносини виникають у сфері державного управління, проте не всі відносини в цій сфері включаються в коло тих, що складають предмет адміністративного права.

У змісті адміністративно-правових відносин нерідко розрізняють два елементи (аспекти): матеріальний (поведінка суб'єктів) і юридичний (суб'єктивні юридичні права й обов'язки).

Безпосереднім об'єктом таких правовідносин є вольова поведінка людини, її вчинки. Нормами адміністративного права точно визначається, між якими

суб'єктами виникають правовідносини, які будуть права та обов'язки сторін. Так, відносини громадян, пов'язані з одержанням прав на керування транспортними засобами, виникають за заздалегідь визначених обставин з певними органами виконавчої влади. При цьому права та обов'язки сторін чітко закріплені юридичними нормами. У встановлений термін за встановленими формами певним адресатам повинні направлятися статистичні дані, звіти, довідки тощо.

Говорячи про специфіку адміністративно-правових відносин, варто також підкреслити, що, на відміну від цивільних правовідносин, для яких характерна відповідальність однієї сторони перед іншою, адміністративним правом встановлена відповідальність порушника не перед іншою стороною правовідносин, а безпосередньо перед державою в особі її відповідного органу (посадової особи). Саме виконавчі органи (посадові особи) наділяються повноваженнями впливу на порушників вимог адміністративно-правових норм (дисциплінарна, адміністративна відповідальність). Самі суб'єкти управління також відповідають за порушення вимог адміністративного законодавства.

Властивості адміністративно-правових відносин — це притаманні їм внутрішні якості, котрі визначають їхню суть та характерні риси і проявляються у зовнішніх ознаках таких правовідносин. З урахуванням цього можна запропонувати такий перелік ознак адміністративно-правових відносин:

1) учасники адміністративно-правових відносин виступають як юридично нерівні суб'єкти, які в майновому сенсі відокремлені один від одного, а в організаційно-правовому — один з них у конкретному правовому зв'язку підпорядкований іншому;

2) адміністративно-правові відносини — це правовий зв'язок, що виникає з приводу нематеріальних і матеріальних благ, котрі є цінністю для окремої (приватної) особи і є предметом публічного інтересу;

3) відносини сторін регулюються на засадах імперативності приписів норм законодавчих актів та ініціативи (або обов'язку) їхнього застосування тими учасниками адміністративних відносин, які наділені для цього відповідними владними функціями або правом ініціативи порушення процесу адміністративного провадження;

4) учасники цього виду правовідносин виступають як носії адміністративних повноважень і обов'язків, а громадяни, крім того, ще й як носії загальних цивільних прав, що охороняються та захищаються нормами адміністративного та інших галузей права;

5) захист суб'єктивних прав і спонукання до виконання адміністративних обов'язків здійснюється за допомогою специфічних адміністративних заходів впливу, а також і в загальному судовому порядку;

6) головною підставою виникнення конкретного правового зв'язку між суб'єктами адміністративно-правових відносин є акт управління або специфічні спеціальні правомірні дії. Права й обов'язки у галузі адміністративного права виникають, припиняються, змінюються тощо лише з підстав, передбачених актами адміністративного законодавства. Цим адміністративно-правові відносини принципово відрізняються від цивільних правовідносин, котрі виникають внаслідок дій суб'єктів цивільних відносин на підґрунті загальних засад цивільного права (законодавства), що породжують відповідні цивільні права й обов'язки.

Відрізняються цивільні та адміністративні правовідносини й за видами.

Види цивільних правовідносин вже були розглянуті, що позбавляє нас необхідності характеризувати їх знову. Що ж стосується адміністративно-правових відносин, то вони поділяються на види, властиві тільки цій категорії. Так, істотне значення нерідко надається попередньому (первісному) групуванню адміністративно-правових відносин, внаслідок чого об'єднуються:

1) відносини, що безпосередньо виражають основну формулу керівного (управлінського) впливу (суб'єкт—об'єкт), у якій чітко виявляється владна природа

державно-управлінської діяльності. Їх можна позначити як “владні відносини”¹. Ці відносини іноді характеризуються як “основні”, оскільки вони відображають суть управління (керівництва). До них можна віднести відносини між вищими і нижчими ланками механізму виконавчої влади, між виконавчими органами (посадовими особами) і громадянами, на яких покладені певні адміністративні обов’язки та ін.;

2) відносини, що складаються за межами безпосередньо управлінського (керівного) впливу на той чи інший об’єкт, але органічно пов’язані з його здійсненням. Прикладом таких відносин є відносини між двома сторонами, які функціонують у сфері державного управління (керівництва), але не пов’язані між собою підпорядкованістю. Так, два міністерства можуть вступати у певні відносини у зв’язку з необхідністю спільної підготовки проекту нормативного акта, для узгодження взаємних управлінських рішень тощо.

Такі правовідносини є “неосновними”, оскільки вони хоча і виникають безпосередньо у сфері державного управління (керівництва), але не мають на меті безпосередній керівний вплив суб’єкта на керований об’єкт [6, с. 94].

Що стосується адміністративно-правових охоронних відносин, то їх зараховують до числа таких, які “обслуговують” основні адміністративно-правові відносини².

Таким чином, з одного боку, підкреслюється, що регулятивні адміністративно-правові відносини є основними у сфері адміністративно-правового регулювання. Разом із тим поза увагою не залишаються й охоронні адміністративно-правові відносини, які виникають у випадку неналежної реалізації прав та виконання обов’язків учасниками регулятивних “основних” адміністративно-правових відносин. Вони є “обслуговуваними”, оскільки призначені забезпечити належну реалізацію прав і обов’язків сторонами регулятивного правового відношення. Але вони також є й “другорядними”, неосновними, оскільки їхнє виникнення пов’язане з поведінкою учасників регулятивного правовідношення, а за належної поведінки останніх охоронні адміністративно-правові відносини можуть не виникати взагалі.

Варто зазначити, що в адміністративному праві охоронні правовідносини мають одночасно внутрішній і зовнішній характер. Внутрішній характер вони мають тоді, коли виникають у зв’язку із необхідністю захисту прав учасників адміністративно-правових відносин у випадку їхнього порушення, а зовнішній — у випадку, коли виникають на підставі норм адміністративного права, котрі передбачають санкції за ті чи інші порушення публічного правопорядку (у тому числі при порушенні прав іншої галузевої приналежності).

Залежно від методів (точніше з урахуванням співвідношення імперативного та диспозитивного елементів) правового регулювання адміністративно-правові відносини поділяють на субординаційні, координаційні та реординаційні [7, с. 414–417].

У літературі згадуються класифікації адміністративно-правових правовідносин і за іншими підставами, наводити які тут немає необхідності, оскільки згадані вище види адміністративно-правових правовідносин у сукупності з ознаками останніх достатньо повно характеризують їх як правову та управлінську категорію та відмінності їх від регулятивних цивільних правовідносин як елементу соціального регулювання.

Таким чином, цивільні та адміністративні регулятивні правовідносини мають низку істотних відмінностей, але і таку важливу спільну рису, як спрямованість на впорядкування суспільних відносин правовими засобами.

Це означає, що вони можуть виникати практично у будь-якій сфері правового регулювання і стосуватися різноманітних майнових та немайнових відносин, у тому числі тих, які виникають внаслідок інтелектуальної, творчої діяльності.

¹ У російській та похідних від неї термінологічних традиціях вони, зазвичай, іменуються “властеотношения”.

² Детальніше [8, с. 125].

Отже, ми повинні враховувати існування цивільних та адміністративних регулятивних правовідносин інтелектуальної власності.

Властивості цивільних правовідносин, які складаються у галузі інтелектуальної власності, мають ознаки, загальні для всіх видів цивільних правовідносин, а також ознаки, характерні лише для цивільних правовідносин інтелектуальної власності.

Загальними ознаками, спільними для всіх цивільних правовідносин, є:

- 1) юридична рівність їхніх суб'єктів;
- 2) регулювання суспільних відносин нормами цивільного законодавства;
- 3) надання нормами цивільного законодавства учасникам цивільних відносин цивільних (юридичних) прав та обов'язків.

Але, крім того, цивільні правовідносини інтелектуальної власності, як зазначалося, мають ознаки, властиві тільки для них. Такими спеціальними їхніми ознаками є:

- 1) спеціальна підстава виникнення — створення об'єкта, який охороняється або здатен охоронятися нормами законодавства про інтелектуальну власність;
- 2) поєднання імперативного та диспозитивного елементів для визначення прав та обов'язків суб'єктів правовідносин інтелектуальної власності;
- 3) можливість поєднання речових та зобов'язальних елементів у правовідносинах інтелектуальної власності;
- 4) цільовий характер правовідносин інтелектуальної власності: забезпечення використання об'єктів інтелектуальної власності та їх правової охорони.

Об'єктом правовідносин інтелектуальної власності є результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності (ст. 199 ЦК України, книга четверта ЦК України). Продуктами творчої діяльності є твори науки, літератури, мистецтва незалежно від форми, призначення, цінності, а також способу відтворення.

За своїм характером результати інтелектуальної, творчої діяльності є комплексним об'єктом, котрий включає як немайнові, так і майнові права (право на авторство, право на опублікування твору, право на авторський гонорар тощо).

Результати інтелектуальної, творчої діяльності, за загальним правилом, стають об'єктами регулятивних цивільних правовідносин після того, як отримують матеріальне втілення (картина, книга, креслення) або іншим чином виражені в об'єктивній формі (відеозапис, фонограма тощо), тобто стають доступними для сприйняття іншими особами. При цьому результати інтелектуальної, творчої діяльності та речі, в яких вони втілені матеріально, є самостійними об'єктами регулятивних цивільних правовідносин. Наприклад, право власності на картину переходить до покупця, у той час як авторське право зберігається за художником, що створив цю картину.

Твори літератури, науки і мистецтва стають об'єктами цивільних правовідносин з моменту їхнього створення; винаходи, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції — з моменту кваліфікації їх як результатів інтелектуальної праці у встановленому порядку відповідними органами.

Отже, внаслідок того, що законодавство оперує таким поняттям, як “патентоздатність результатів інтелектуальної, творчої діяльності”, передбачає легітимацію певних видів таких результатів, забезпечення державного управління у відповідній галузі регулювання відносин інтелектуальної власності, воно передбачає використання норм не лише цивільного законодавства, але й тих галузей, де провідним є суто імперативний метод правового регулювання.

У таких випадках відносини інтелектуальної власності регулюються нормами адміністративного, господарського тощо законодавства, а отже, правовідносини інтелектуальної власності набувають владного характеру, ґрунтуючись на засадах “влади—підпорядкування”, характерних для адміністративного права.

Разом із тим чинне вітчизняне законодавство не містить консолідованого масиву норм адміністративно-правового характеру, котрими регулювалися б відносини інтелектуальної власності.

Це дає підстави стверджувати, що на сьогодні методологічно доцільним є вести мову про інтелектуальну власність як розділ (підгалузь) цивільного права, що й зумовлює характер та сутність правовідносин інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Рабінович, П. М. Основи загальної теорії права та держави [Текст] : [навч. посіб.] / П. М. Рабінович. — [9-е вид., зі змін.]. — Львів : Край, 2007. — 192 с.
2. Алексеев, С. С. Частное право: Научно-публицистический очерк [Текст] / С. С. Алексеев. — М. : Статут, 1999. — 160 с.
3. Харитонов, Є. О. Нариси теорії цивілістики (поняття та концепти) [Текст] : [монограф.] / Є. О. Харитонов. — Одеса : Фенікс, 2008. — 464 с.
4. Цивільне право України [Текст] : [підруч.] : [у 2-х кн.] / [Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К. : Юрінком Інтер. — Кн. 1. — 1999. — 864 с.
5. Советское гражданское право [Текст] : [учебн.] : [в 2-х т.] / [С. А. Верб, Ю. Е. Добрынин, Т. И. Илларионова и др.] ; под ред. О. А. Красавчикова. — [3-е изд., испр. и доп.] — М. : Высшая школа, 1985. — Т. 1. — 544 с.
6. Административное право [Текст] : [учебн.] / под ред. Л. Л. Попова. — М. : Юристъ, 2002. — 693 с.
7. Стариков, Ю. Н. Курс общего административного права [Текст] : [в 3 т.] / Ю. Н. Стариков. — М. : Норма, 2002. — Т. 1. История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты. — 728 с.
8. Харитонова, О. І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії) [Текст] : [монограф.] / О. І. Харитонова. — Одеса : Юридична література, 2004. — 328 с.

Надійшла до редакції 03.03.2012

Харитонов Е. О., Харитонова Е. И. Правоотношения интеллектуальной собственности, гражданские и административные правоотношения

Рассматривается вопрос определения правовой природы правоотношений интеллектуальной собственности. Исследуется соотношение правоотношений интеллектуальной собственности с гражданскими и административными правоотношениями. Определены особые признаки, какие свойственные лишь гражданским правоотношениям интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: правоотношения, правоотношения интеллектуальной собственности, гражданские правоотношения, административные правоотношения, гражданские правоотношения интеллектуальной собственности.

Kharitonov, Ye. O.; Kharitonova, E. I. Intellectual Property, Civil and Administrative Legal Relationships

This article discusses the definition of the legal nature of the relationship of intellectual property. We study the value of legal intellectual property rights with civil and administrative legal. Determined the specific features that are inherent only civil law of intellectual property.

Key words: legal, legal intellectual property, civil relations, administrative relations, civil legal intellectual property.

